

Залучення електронних ресурсів до процесу вивчення давньої української літератури в закладах вищої освіти (з досвіду викладача-практика)

У час інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій актуальним є широке залучення Інтернет-ресурсів у сучасний освітній процес. Мета публікації – представити власний практичний досвід використання електронних ресурсів у процесі вивчення давньої української літератури в закладі вищої освіти.

Метод системного аналізу дає можливість простежити взаємозв'язки між електронними засобами навчання й літературним матеріалом, забезпечує бачення цілісності матеріалу дослідження, зокрема таких його компонентів, як літературознавчий та електронно-технічний. Методологічним підґрунтям розвідки є загальнонаукові методи аналізу й синтезу та міждисциплінарний підхід.

Електронні освітні ресурси як один із важливих елементів сучасного освітнього середовища покликані сприяти поглибленню знань, розвитку креативного мислення, активізації творчої діяльності та інтересу до навчання.

Особливо ефективними на заняттях з літератури можуть бути електронні бібліотеки, сайти літературних музеїв, сайти і веб-сторінки про життєвий шлях і творчість письменників, сайти періодичних літературних видань, навчальні портали, компакт-диски художніх творів, просвітницькі та історичні телепередачі тощо.

Електронні засоби навчання дозволяють покращити доступ студента до оригінальних та перекладених сучасною українською мовою текстів давньоукраїнських пам'яток, подають їх літературознавчі інтерпретації. Вони пропонують документальні фільми, різноманітні телепередачі, відеосюжети для ознайомлення з постатями письменників або історико-культурним контекстом доби. Наукову складову практичних занять підсилить залучення електронних енциклопедичних довідників, словників термінології, бібліографічних джерел. Міждисциплінарний підхід до вивчення давньої літератури забезпечать компакт-диски із записами художніх текстів, аудіо- та відеозаписи пісень за творами давніх авторів тощо.

Запропонований нами опис основних електронних носіїв інформації для вивчення конкретних тем з давньої української літератури дозволить викладачеві і студентові якісно підготуватися до практичних занять, сприятиме літературній освіті студентів, підвищить їхню комунікативну компетентність.

Ключові слова: Інтернет-ресурси, електронні засоби навчання, інформаційні технології, освітній процес, вивчення давньої української літератури, практичні заняття.

Вступ

У час інтенсивного розвитку інформаційно-комунікаційних технологій **актуальним** є широке залучення інтернет-ресурсів у сучасний освітній процес, починаючи зі школи і закінчуючи закладами вищої освіти. Цій проблемі присвячені десятки праць представників різних галузей знань – фахівців із педагогіки, методики навчання, інформатики тощо. Динаміка розвитку інформаційних технологій в Україні (Малиновський, 2001: 40–54) спонукає звертатися до цих ресурсів і представників гуманітарної сфери, в якій чи не найдовше головним інструментом комунікації було слово – усне і писемне, друковане. Сучасне освітнє середовище дедалі частіше ставить перед гуманітаріями як учасниками освітнього процесу нові виклики, вирішення яких потребує знань у сфері інформаційних технологій. Ідеться про запровадження дистанційних форм навчання та, відповідно, розробку дистанційних курсів, коли мережа Інтернет стає важливим ресурсом досягнення навчальних цілей.

Про освітні можливості інтернет-ресурсів для опанування дисциплін гуманітарного циклу, зокрема української літератури, йдеться у посібниках В. та С. Оліфіренко (Оліфіренко & Оліфіренко, 2007), В. Кухаренка, О. Рибалко, Н. Сиротенко (Кухаренко & Рибалко & Сиротенко, 2002) та ін. Однак у практичній діяльності вчителів та викладачів ці та інші рекомендації можуть бути реалізовані по-різному, залежно від мети і завдань заняття, креативного підходу до матеріалу, бажання опанувати нові методики навчання тощо. Тому **мета** цієї розвідки – представити власний практичний досвід використання електронних ресурсів у процесі вивчення давньої української літератури в закладі вищої освіти.

Методи й методики

У роботі застосовано метод системного аналізу, що дозволяє простежити взаємозв'язки між електронними засобами навчання й літературним матеріалом, забезпечує бачення цілісності матеріалу дослідження, зокрема таких його компонентів, як літературознавчий та електронно-технічний. Методологічним підґрунтям розвідки є

загальнонаукові методи аналізу й синтезу та міждисциплінарний підхід.

Виклад основного матеріалу

Сьогодні ми дедалі частіше переконуємося в тому, що електронні освітні ресурси – один із потужних елементів освітнього середовища, без якого важко уявити сучасне заняття в ЗВО. І якщо для викладача вони відіграють роль методичного інструментарію, то для студентів – це важливий засіб для навчання, оволодіння новими сучасними знаннями.

Застосування таких освітніх ресурсів на заняттях з історії української літератури сприяє поглибленню знань, розвитку креативного мислення, активізації інтелектуальної і творчої діяльності. Окрім того, електронні ресурси підвищують інтерес до навчання, що теж надзвичайно важливо для сучасного освітнього процесу.

З-поміж найбільш ефективних носіїв літературної інформації в мережі Інтернет дослідники називають електронні українські бібліотеки, сайти літературних музеїв, сайти і веб-сторінки про творчість і життєвий шлях письменників, сайти періодичних літературних видань, деякі навчальні портали, компакт-диски із текстами художніх творів (Оліфіренко & Оліфіренко, 2007: 8).

Як саме можна використовувати електронні ресурси на заняттях з історії української літератури в ЗВО, зокрема під час практичних занять з дисципліни «Давня українська література», що вивчається на першому курсі філологічних факультетів?

Із власного досвіду бачимо, що, попри досить велику кількість електронних ресурсів з української літератури загалом, давньому письменству присвячено порівняно небагато таких носіїв. Причому частина з них розрахована на потреби учнів загальноосвітньої школи. Спеціальних електронних ресурсів, що створені на підтримку навчального предмету «Давня українська література» у ЗВО, або можуть бути використані в такій ролі, одиниці. Викладач повинен самостійно підбирати такий матеріал, який би відповідав віковим особливостям студентів першого курсу філологічних спеціальностей, цілям навчального предмета, допомагав засвоєнню навчального матеріалу, сприяючи інтелектуальному та духовному зростанню здобувачів вищої освіти.

Передусім під час вивчення курсу «Давня українська література» постає питання доступу студентів до оригінальних і перекладених чи адаптованих текстів давньоукраїнських пам'яток. Сучасні можливості Інтернету дозволяють студентові знайомитися як із оригінальними творами, так і з їх сучасними перекладами та адаптаціями до нинішнього мовного середовища. Це важливо через те, що давня література вивчається на першому курсі, коли студенти ще не мають достатніх знань з історії мови та не можуть вповні сприйняти тексти, написані давньоукраїнською, а тим паче церковнослов'янською мовами.

У процесі підготовки до практичних занять з давньої української літератури можна використовувати сайт, рекомендований МОН України, <http://www.nbuv.gov.ua/tb/ukr.html> – зібрання творів українського письменства від найдавніших часів до початку ХХ ст.

Надзвичайно корисним і для викладача, і для студентів, котрі опановують курс давньої української літератури, буде сайт «Ізборник» – Історія України ІХ-ХVІІІ ст.: <http://izbornyk.org.ua/links/info.htm> Це унікальний проєкт електронної бібліотеки давньої української літератури, що містить першоджерела та їх інтерпретації, власне, добірку електронних книг і текстів давнього періоду. Тут представлена велика кількість творів української писемності як складова цілісного культурно-історичного процесу.

Базовим для усвідомлення такої цілісності та єдності є розділ Літописи (<http://litopys.org.ua/>), де подано давньоукраїнські літописи, хроніки та історичні документи ХІ–ХVІІІ ст.

Маємо також спеціальний сайт, де розміщені художні тексти і наукові дослідження новолатинської літератури, який буде корисним для опрацювання тем, присвячених українському Ренесансу: <https://www.medievist.org.ua/>

Для самостійної роботи студентів корисними будуть електронні бібліотеки:

<http://www.ae-lib.org.ua/>

<https://lib.com.ua/>

<https://chtyvo.org.ua/>

Не менш важливу роль для зацікавлення студентів давньою українською літературою відіграє ознайомлення із життєписом того чи того письменника. Попри те, що інформація про

давньоукраїнських авторів у край обмежена, усе ж викладач володіє багатьма ресурсами такої інформації, в т. ч. електронними: документальні фільми, віртуальні подорожі-екскурсії до музеїв, відеопередачі тощо.

Перед переглядом документального фільму чи відеосюжету студенти отримують перелік питань, на які треба дати відповідь. Під час перегляду вони можуть фіксувати основні факти, складати тези, виписувати цитати, готувати проблемні питання. Потім варто провести бесіду за цим матеріалом і зробити підсумок.

Для кращого засвоєння біографії письменника доцільно використати музейні експозиції. Студентам можна запропонувати віртуальну подорож-екскурсію до літературно-меморіального музею або провести реальну подорож у музей за місцем навчання чи проживання (якщо такий є). Наприклад, вивчаючи творчість Григорія Сковороди, студенти охоче відвідають державний літературно-меморіальний музей письменника у Сквородинівці на Харківщині (віртуально). Під час вивчення теми «Києво-Печерський патерик» можна провести віртуальну мандрівку по Києво-Печерській лаврі. Результатом такої роботи може стати презентація або відеопрезентація матеріалів музею.

Важливим електронним ресурсом для ознайомлення з видатними постатями української культури, літератури зокрема, є канал You Tube, де розміщено чимало цікавих телепрограм, відеосюжетів, які стосуються окремих персоналій давньої української літератури, рідше – літературних пам'яток. З ними студенти можуть знайомитися самостійно в ході підготовки до практичних занять або безпосередньо на заняттях.

Також інтернет-сайти пропонують цікаві факти з біографії письменників, художні твори про них (зокрема, про Нестора-літописця, Івана Вишенського, Данила Братковського, Григорія Сковороду).

Безпосередньо на заняття з вивчення творів давньої української літератури можна залучати компакт-диски із записами текстів у виконанні акторів. Підвищити інтерес до творчості давньоукраїнських поетів допоможуть аудіозаписи пісень, створені за віршами цих авторів сучасними виконавцями. Наприклад, можна прослухати аудіозапис пісні «Фортель» на слова Данила Братковського у виконанні гурту «Хорея козацька» (соліст –

Народний артист України Тарас Компаніченко). У їхньому ж виконанні є аудіо- та відеозаписи творів на слова Г. Сковороди.

Інтернет-ресурси допоможуть також в організації наукової роботи студентів, починаючи з опрацювання наукових досліджень знаних літературознавців, енциклопедичних довідників, словників термінології, і завершуючи рекомендованими темами студентських наукових досліджень та списками літератури до майбутніх наукових праць здобувачів освіти – курсових і дипломних робіт.

Можливості практичного залучення навчального потенціалу електронних ресурсів продемонструємо на прикладі розробленого мною практичного курсу з навчальної дисципліни «Давня українська література» для студентів спеціальності «Українська мова та література. Світова література» галузей знань 35 Філологія та 14 Середня освіта.

Силабусом цієї навчальної дисципліни передбачено 20 годин практичних занять. На практичні заняття обрано найбільш знакові постаті давньоукраїнських письменників і твори давнього письменства, частина з яких представлена у шкільній програмі з української літератури для 9 класу.

Подано запропонований мною перелік тем практичних занять для студентів ОПП «Середня освіта (Українська мова та література. Світова література)»:

1. «Повість врем'яних літ».
2. «Слово про Ігорів похід».
3. «Києво-Печерський патерик».
4. Себастьян Кленович – співець Роксоланії.
5. Життя і творчість Івана Вишенського.
6. Поетичний світ Лазаря Барановича.
7. Вірші Івана Величковського і Климентія Зіновієва.
8. Літопис Самійла Величка.
9. Анонімна історична драма «Милість Божа».
10. Байки і притчі Григорія Сковороди.

Студенти, які навчаються за галуззю знань 35 Філологія, окрім перерахованих тем, мають практичні заняття на такі теми:

1. Галицько-Волинський літопис.
2. Духовні пошуки Мелетія Смотрицького.
3. Данило Братковський – громадянин і поет.

Запропоновані теми практичних занять є концептуальними і базовими для курсу давньої української літератури. Вони дають можливість студентам оволодіти знаннями історико-літературного процесу в його безперервній цілісності. Темі практичних занять розкривають та поглиблюють знання, здобуті під час опанування лекційного курсу. Вони орієнтовані переважно на шкільну програму з української літератури і передбачають вивчення творчості одного письменника, одного або кількох художніх текстів.

Практичні заняття покликані виробляти навички аналізу художніх творів давнього письменства, засвоєння та розуміння їх ідейно-тематичної, образної та художньої своєрідності.

Завдання курсу практичних занять спрямовані на те, щоб навчити студентів працювати самостійно і застосовувати набуті знання на практиці, зокрема під час аналізу творів давнього письменства, їх жанрового та стильового спрямування, ідейно-художнього та образного наповнення.

Далі пропоную опис основних електронних носіїв інформації, рекомендованих для вивчення конкретних тем.

«Повість врем'яних літ»

<https://www.youtube.com/watch?v=LH32vKNDmKU>

На сайті «Православний вісник» розміщено відеосюжет про Нестора-літописця, його історичну і культурну роль.

<http://litopys.org.ua/links/inlitop.htm>

На сайті можна знайти текст «Повісті врем'яних літ» (оригінальний текст і переклад сучасною українською мовою), коментарі до перекладу та літописних географічних назв, короткий словник історичної термінології, що вживається у творі.

Вартісною для студентів буде післямова перекладача літопису В. Яременка «На замовлення вічності» з огляду на те, що вчений, за його словами, «намагався не просто відтворити давній текст сучасною мовою, а зробити чи не першу спробу саме українського прочитання «Повісті минулих літ».

«Слово про Ігорів похід»

<http://litopys.org.ua/links/inlitop.htm>

Текст «Слова...» на цьому сайті подано в оригіналі, а також у перекладах сучасною українською мовою. Крім того, тут є коментар

М. Грушевського до цього твору, статті В. Перетца, Б. Яценка, В. Складенка, статті про «Слово...» за енциклопедією українознавства та енциклопедією «Українська мова», уривки з книги А. Робінсон «Руська земля» в «Слові о полку Ігоревім».

<http://ruthenia.info/txt/sobolv/Sobol2.html>

У посібнику для вчителів «З глибини віків» Валентини Соболь, що є на цьому сайті, запропоновано цікавий матеріал про «Слово о полку Ігоревім» (подорож п'ята і шоста). Авторка дає поради щодо організації уроків на цю тему, проведення книжкових виставок, написання учнівських творів. Матеріал буде особливо цікавим і цінним для студентів галузі знань 14 Середня освіта, де передбачено ознайомлення зі шкільною програмою та матеріалом підручника з цієї теми.

«Києво-Печерський патерик»

<https://lavra.ua/3dtour/>

На цьому сайті представлена віртуальна екскурсія Києво-Печерською лаврою, яка дозволить студентам краще зрозуміти історичний контекст творення пам'ятки.

<http://litopys.org.ua/>

На сайті подано текст пам'ятки за виданням: Патерик Києво-Печерський (за другою Касіянівською редакцією 1462 р.) / Упорядкувала, адаптувала українською мовою, склала додатки і примітки Ірина Жиленко (Київ, 2001). Студент може ознайомитися з адаптованим текстом, передмовою та коментарями І. Жиленко.

Галицько-Волинський літопис

<https://www.youtube.com/watch?v=-hZNCsASzjM>

Проєкт «Країна. Історія українських земель» представляє собою цикл навчально-освітніх фільмів, присвячених історії України. Перегляд фільму підготує студентів до сприйняття тексту літопису.

https://www.youtube.com/watch?v=DXJ_mTtkIV0

Фільм «Галицько-Волинське князівство» з циклу «Невідома Україна. Нариси нашої історії» допоможе студентам окреслити історичний контекст творення Галицько-Волинського літопису.

<https://www.youtube.com/watch?v=VIVX7RCGft4>

На каналі You Tube у рубриці «Велич особистості» студенти можуть ознайомитися з відеопрограмою за участю професора Ірини Фаріон «Чому це король Данило був «Галицький»? Ця розмова може

бути предметом проблемної бесіди зі студентами про місію короля Данила в європейському історичному контексті.

<http://litopys.org.ua/links/inlitop.htm>

На сайті розміщено текст Галицько-Волинського літопису мовою оригіналу та в перекладі Т. Коструби.

Життя і творчість Івана Вишенського

https://risu.ua/mifi-pro-ivana-vishenskogo_n84335

На сайті Релігійно-інформаційної служби України студенти ознайомляться зі статтею П. Кралюка «Міфи про Івана Вишенського», яка надзвичайно важлива для розуміння місця цієї постаті в сучасному релігійному і культурному просторі України. Праця може стати поштовхом до дискусії про парадоксальність цього автора, доцільність / недоцільність вивчення його творчості в сучасній школі.

<http://sites.utoronto.ca/elul/Vyshenskyi/Vyshenskyi-Tvory.pdf>

На сайті «Електронна бібліотека української літератури» студенти можуть ознайомитися з виданням «Іван Вишенський. Твори / Переклад з книжної української мови В. Шевчука». Також тут розміщено передмову Валерія Шевчука «Іван Вишенський та його послання» та примітки до текстів.

<http://ruthenia.info/txt/sobolv/Sobol2.html>

У посібнику для вчителів «З глибини віків» Валентини Соболь, що є на цьому сайті, запропоновано цікавий матеріал про Івана Вишенського (подорож сьома). Авторка подає розробку уроку на цю тему, дає поради методичного характеру. Матеріал особливо буде корисним для студентів галузі знань 14 Середня освіта.

Духовні пошуки Мелетія Смотрицького

<https://www.youtube.com/watch?v=W2JjfMSdqYM>

На каналі You Tube в рубриці «Велич особистості» студенти мають змогу подивитися відеопрограму за участю професора Ірини Фаріон про Мелетія Смотрицького. Тема цієї розмови може стати предметом обговорення на практичному занятті зі студентами-філологами. Зокрема, варто звернути увагу на сильні і слабкі сторони цієї постаті, його заслуги і втрати у сфері української культури.

<http://litopys.org.ua/nimchuk/nim12.htm>

На цьому сайті подано біографію Мелетія Смотрицького та розгорнутий аналіз його «Граматики».

<http://litopys.org.ua/>

На сайті подано твір «Тренос» М. Смотрицького в перекладі сучасною українською мовою, а також вірші письменника, адаптовані до сучасної мови, зокрема «Лямент на жалосное преставленіє... Леонтія Карповича».

Себастьян Кленович – співець Роксоланії

<http://litopys.org.ua/suspil/sus10.htm>

На сайті подано повний текст поеми С. Кленовича в перекладі з латини сучасною українською мовою.

<http://ruthenia.info/txt/sobolv/Sobol2.html>

У посібнику для вчителів «З глибини віків» Валентини Соболь, що є на цьому сайті, запропоновано цікавий матеріал до проведення уроку-композиції на тему «Вивчення давньої української поезії XIV – початку XVI століть» (подорож восьма). Окреслено суспільно-культурний контекст творення ренесансної літератури, представлено творчість українських ренесансних поетів – Юрія Дрогобича, Павла Русина, Себастьяна Кленовича.

Поетичний світ Лазаря Барановича

<https://www.youtube.com/watch?v=Co12qT5-F10>

На каналі You Tube в рубриці «Ген українців» студенти можуть переглянути відеопрограму професора Ірини Фаріон «Лазар Баранович – служник чужим царям». Тут чи не вперше розвіюється міф про вагомість цієї постаті в процесі українського державотворення. Представлено проросійські політичні і релігійні орієнтації Лазаря Барановича, які сприяли зростанню залежності України від Росії. Відеопрограму варто обговорити зі студентами, щоб розвіяти міфи про значимість цієї постаті.

<http://litopys.org.ua/index.html>

На сайті представлено різноматичні вірші Лазаря Барановича в перекладах з польської сучасною українською мовою.

<http://ruthenia.info/txt/sobolv/Sobol2.html>

У посібнику для вчителів «З глибини віків» Валентини Соболь, що є на цьому сайті, запропоновано цікавий матеріал до проведення інтегрованого уроку-екскурсії на тему «Вивчення давньої української поезії другої половини XVII – початку XVIII століть» (подорож дев'ята). Матеріал буде цікавим для окреслення суспільно-культурного контексту, в якому творилася барокова поезія XVII ст.

Вірші Івана Величковського і Климентія Зіновієва

<http://litopys.org.ua/>

На сайті подано твори Івана Величковського давньоукраїнською мовою, передмову С. Маслова «Маловідомий український письменник кінця XVII – початку XVIII ст. Іван Величковський (До історії стилю бароко в давній українській літературі)», статтю В. Колосової та В. Кречотня «До питання про життя і творчість Івана Величковського».

Данило Братковський – громадянин і поет

<https://www.youtube.com/watch?v=M8LNwUYDpVk>

На каналі You Tube представлено історико-документальний фільм волинських кіномитців «Волинська гологофа Братковського». Його перегляд може стати цікавим матеріалом для обговорення у студентській аудиторії.

http://litopys.org.ua/old17/old17_23.htm

На сайті подано переклади віршів Д. Братковського сучасною українською мовою.

<https://www.youtube.com/watch?v=pwq5MQLKcwQ>

На каналі You Tube можна прослухати старовинний український кант на слова Д. Братковського «Фортель». Пісня може стати предметом окремого аналізу.

Літопис Самійла Величка

<http://litopys.org.ua/links/inlitop.htm>

На сайті розміщено текст літопису Самійла Величка в перекладі В. Шевчука, передмову перекладача і дослідника.

<https://www.youtube.com/watch?v=vAXq9L8ss24>

На цьому каналі представлено презентацію пам'ятки історії України – літопису Самійла Величка в Національному історико-культурному заповіднику Батурин.

<http://ruthenia.info/txt/sobolv/Sobol2.html>

У посібнику для вчителів «З глибини віків» Валентини Соболь, що є на цьому сайті, запропоновано цікавий матеріал до проведення уроку на тему «Козацькі літописи. Літопис Самійла Величка» (подорож одинадцята). Авторка подає розробку уроку на цю тему, дає поради методичного характеру, зокрема щодо проведення книжкових виставок. Матеріал особливо буде корисним для студентів галузі знань 14 Середня освіта.

Анонімна історична драма «Милість Божа»

<http://litopys.org.ua/>

На сайті розміщено текст драми давньоукраїнською мовою, адаптований до сучасного правопису.

<http://ruthenia.info/txt/sobolv/Sobol2.html>

У посібнику для вчителів «З глибини віків» Валентини Соболь, що є на цьому сайті, запропоновано цікавий матеріал до проведення уроку на тему «Давньоукраїнська драма. Інтермедія. Вертеп» (подорож дванадцята). Матеріал знадобиться студентам для розуміння місця «Милості Божої» в контексті розвитку шкільної драми. Він буде особливо цікавим для студентів галузі знань 014 Середня освіта для підготовки методичного матеріалу за темою заняття.

Байки і притчі Григорія Сковороди

<https://www.youtube.com/watch?v=GlbYaIF8z3I>

На каналі You Tube у рубриці «Велич особистості» професор Ірина Фаріон розповідає про Григорія Сковороду, унікальність його особистості, непроминальність його ідей.

<https://www.youtube.com/watch?v=80N6dV6xNII>

На каналі You Tube у рубриці «Ген українців» студенти можуть переглянути відеопрограму професора Ірини Фаріон «Григорій Сковорода – велич Духу і Серця». Усвідомлення феномену Сковороди важливе для розуміння його творчості, зокрема головних ідей, висловлених у байках і притчах.

Ознайомлення студентів з цими матеріалами може стати предметом для бесіди чи дискусії на практичному занятті.

<http://litopys.org.ua/>

На сайті розміщено Повне зібрання творів письменника у двох томах за виданням 1973 року. Тут студенти можуть ознайомитися не лише з текстами мовою оригіналу, а й прочитати листування Сковороди, написану М. Ковалинським біографію мислителя. Також можна ознайомитися з передмовою В. Шинкарука та І. Іваньо про життя і творчість письменника.

<http://ruthenia.info/txt/sobolv/Sobol2.html>

У посібнику для вчителів «З глибини віків» Валентини Соболь, що є на цьому сайті, запропоновано цікавий матеріал до проведення уроку на тему «Григорій Сковорода (Філософська та байкарська спадщина)» (подорож тринадцята). Подано цікавий матеріал для

розуміння суспільного і культурного контексту творчості Сковороди, з'ясовано її зв'язок із філософією мислителя.

Наукова новизна

У розвідці презентовано практичний досвід використання електронних ресурсів на практичних заняттях з давньої української літератури в закладах вищої освіти. Комплексне бачення наукової проблеми крізь призму власних напрацювань дає можливість продемонструвати можливості залучення матеріалів мережі Інтернет у навчальний процес. Презентовано оптимальне поєднання різноманітних електронних джерел – текстових, відео- та аудіоматеріалів, що здатні забезпечити очікуваний результат – підвищити інтерес до вивчення давніх творів, біографії авторів, історико-культурного контексту творчості.

Висновки

Електронні освітні ресурси як один із важливих елементів сучасного освітнього середовища покликані сприяти поглибленню знань, розвитку креативного мислення, активізації творчої діяльності та інтересу до навчання.

Особливо ефективними на заняттях з літератури можуть бути електронні бібліотеки, сайти літературних музеїв, сайти і веб-сторінки про життєвий шлях і творчість письменників, сайти періодичних літературних видань, навчальні портали, компакт-диски художніх творів, просвітницькі та історичні телепередачі тощо. Вибір необхідних для досягнення навчальних цілей матеріалів безпосередньо залежить від викладача, його креативного підходу до навчального предмета.

Електронні засоби навчання дозволяють покращити доступ студента до оригінальних та перекладених сучасною українською мовою текстів давньоукраїнських пам'яток, подають їх літературознавчі інтерпретації. Вони пропонують документальні фільми, різноманітні телепередачі, відеосюжети для ознайомлення з постатями письменників або історико-культурним контекстом доби. Наукову складову практичних занять підсилить залучення електронних енциклопедичних довідників, словників термінології, бібліографічних джерел. Міждисциплінарний підхід до вивчення давньої літератури забезпечать компакт-диски із записами художніх текстів, аудіо- та відеозаписи пісень за творами давніх авторів тощо.

Запропонований нами опис основних електронних носіїв інформації для вивчення конкретних тем з давньої української літератури дозволить викладачеві і студентові якісно підготуватися до практичних занять, сприятиме літературній освіті студентів, підвищить їхню комунікативну компетентність.

Література

- Кухаренко, В., Рибалко, О., Сиротенко Н. (2002). Дистанційне навчання. Умови застосування. Дистанційний курс: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПП».
- Малиновський, Б. (2001). Відоме і невідоме в історії інформаційних технологій. *Вісник НАН України*. Київ, № 1, 40–54.
- Оліфіренко, В., Оліфіренко, С. (2007). Інтернет на уроках української літератури. Посібник-довідник для вчителя та учнів 9–11 кл. Київ: Грамота.

- References

- Kukhareno, V., Rybalko, O., Syrotenko N. (2002). Dystantsiine navchannia. Umovy zastosuvannia. Dystantsiinyi kurs: navchalnyi posibnyk [Distance education. Terms of use. Distance course: study guide]. Kharkiv: NTU «KhPP» (in Ukrainian).
- Malynovskyi, B. (2001). Vidome i nevidome v istorii informatsiinykh tekhnolohii. [Known and unknown in the history of information technologies]. *Visnyk NAN Ukrainy*. Kyiv, № 1, 40–54 (in Ukrainian).
- Olifirenko, V., Olifirenko, S. (2007). Internet na urokakh ukrainskoi literatury. Posibnyk-dovidnyk dlia vchytelia ta uchniv 9–11 kl. [The Internet in the Ukrainian literature classes. Reference guide for teachers and students of grades 9–11]. Kyiv: Hramota (in Ukrainian).

Larysa Semeniuk. Involvement of electronic resources in the process of studying ancient Ukrainian literature in higher educational institutions (from the experience of a practicing teacher).

At the time of intensive development of information and communication technologies, the broad involvement of Internet resources in the modern educational process is relevant. The purpose of the publication is to present one's own practical experience of using electronic resources in the process of studying ancient Ukrainian literature in a higher education institution.

The system analysis method makes it possible to trace the interrelationships between electronic means of learning and literary material, provides a vision of the integrity of the research material, in particular, its literary and electronic and technical components. The methodological basis of the research is general scientific methods of analysis and synthesis and an interdisciplinary approach.

Electronic educational resources are designed to contribute to the deepening of knowledge, the development of creative thinking, the activation of creative activity and interest in learning, being one of the important elements of the modern

educational environment, Electronic libraries, websites of literary museums, websites and web pages about the life path and work of writers, websites of periodical literary publications, educational portals, CDs of artistic works, educational and historical TV programs, etc. can be especially effective in literature classes.

Electronic learning tools allow improving the student's access to the original and translated into modern Ukrainian texts of ancient Ukrainian monuments and provide their literary interpretations. They offer documentaries, various TV programs, video content to familiarize with the characters of the writers or the historical and cultural context of the day. The scientific component of practical classes will be strengthened by the involvement of electronic encyclopedic guides, dictionaries of terminology and bibliographic sources. CDs with recordings of artistic texts, audio and video recordings of songs based on the works of ancient authors, etc. provide an interdisciplinary approach to the study of ancient literature.

Our proposed description of the main electronic media for studying specific topics from ancient Ukrainian literature will allow the teacher and the student to prepare well for practical classes, contribute to the literary education of students, increase their communicative competence.

Key words: internet resources, electronic learning tools, information technologies, educational process, study of ancient Ukrainian literature, and practical classes.

Семенюк Лариса Степанівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки, <https://orcid.org/0000-0002-6619-9695>; nediljalar@gmail.com